Marksisti odlučno razlikuju pojam političke ekonomije od ekonomske politike. U prvom slučaju podrazumijevaju klasni karakter politike, politika u interesu vlastite klase. Tako kapitalistička država vodi politiku u funkciji kapitala kojoj je Marx odao puno priznanje u „Komunističkom manifestu“ kojeg je napisao kada je imao svega trideset godina. Za „Komunistički manifest“ Galbraith je napisao kako je to najutjecajnija knjiga nakon Biblije. U tome je bio u pravu jer je upravo „Komunistički manifest“ postao polazište nastajanju tzv. socijalističkih država – smokvin list. Ekonomska politika govori o razvoju gospodarstva, u funkciji je tog i takvog gospdarstva, ne dovodeći u pitanje postojeći sustav.

Veliki ekonomist Joseph A. Schumpeter u svome klasičnom dijelu: „Kapitalizam, socijalizam i demokracija“ (prvi puta objavljen 1942. godine) svoju analizu započinje marksističkom dokrtinom:

1. Marx prorok
2. Marx sociolog
3. Marx ekonomist
4. Marx učitelj.

Schumpeter time odaje zasluženo poštovanje Karlu Marxu. Pri tome, ne treba gubiti iz vida da je Schumpeter napisao, koliko je meni poznato, najbolju „Povijest ekonomske analize“ koju ne smije izostaviti iz programa edukacije niti jedan ekonomski teoretičar. Dakle, Schumpeter je kvalificiran da ocijeni doprinos Karla Marxa. Usput rečeno, Schumpeter je bio vrlo zahtjevan prema svome čitatelju jer je za uspješno savladavanje njegovog opusa potrebno prilično znanje. Tako njegova „Povijest ekonomske analize“ ima karakteristike klasičnih dijela u ekonomiji – koja se ne čitaju.

Marxova metoda je svakako nezaobilazan alat u izučavanju ekonomske misli. Zapravo svi veliki ekonomisti, neki ekonomisti smatraju da je Marx zapravo sociolog, svoj rad temelje na filozofiranju. Na kraju krajeva nije li Adam Smith bio profesor moralne filozofije. Općenito nije moguće raspravljati o ekonomskoj teoriji ako izostavite raspravu sa svojim prethodnicima kako bi im, s jedne strane, odali priznaje za učinjeno od kuda krećete, i, s druge strane, prezentirali svoj doprinos o predmetu kojeg razmatrate. Marxove „Teorije o višku vrijednosti“ dobar su primjer kako se izučava ekonomska teorija.

Marx nije bio prorok iako je ukazao, što je povijest potvrdila, na vektore u kojem će se pravcu

kapitalizam kretati. Rudolf Hilferding je u svome monumentalnom radu „Financijski kapital“, nadovezujući se na Marxa, koristeći njegovu metodu, pokazao koji je značaj i uloga financijskog kapitala u razvoju kapitalističkog načina proizvodnje. Današnji globalizirani svijet je Hilferding anticipirao.

Schumpeter citira Marxov revolucionarni stav iz Kapitala:

„Ruka pod ruku s ovom centralizacijom ili eksproprijacijom mnogih kapitalista kod malo njih razvija se …. zapletanje svih nacija u mrežu svjetskog tržišta a s tim i međunarodni karakter kapitalističkog režima. Zajedno sa stalnim smanjenjem broja kapitalističkih magnata, koji uzurpiraju i monopoliziraju sve prednosti tog procesa preobražaja, izrasta masa bijede, ugnjetavanja, ropstva, ponižavanja, izrabljivanja; ali s tim raste i revolt radničke klase, klase koja se stalno brojčano povećava i koju sam mehanizam procesa kapitalističke proizvodnje uči, ujedinjuje i organizira. Kapitalistički monopol postaje okvir za način proizvodnje koji se zajedno s njim i pod njim pojavio i procvjetao. Centralizacija sredstava za proizvodnju i podruštvljenje rada dosiže na kraju točku na kojoj postaju nespojivi s njihovom kapitalističkom ljuskom. Ona puta. Kuca posljednji časak kapitalističkog privatnog vlasništva. Eksproprijatori bivaju eksproprirani.“

Sadržajno isti stav, drugim riječima, možemo naći u „Komunističkom manifestu“.

Njegova revolucionarnost i nestrpljivost iskazana dramatičnim riječima postala je dobro polazište boljševicima u operacionalizaciji SSSR-a. Pri tome valja reći kako je pragmatični Lenjin već nakon nekoliko godina uveo NEP (Nova ekonomska politika) je Marxov nauk nije bio od koristi u razvoju gospodarstva. Â Uspostava SSSR-a otvorila je prostor „izvozu“ revolucije koju je, zahvaljujući vojnoj moći, izvršio Staljin. Postavlja se pitanje može li se Marxa okriviti za tzv. socijalistički iskorak?

Po mome mišljenju to nije moguće. Marx bi vjerojatno bio zadnji čovjek na svijetu koji bi želio da socijalizam započne svoj put u SSSR-u. Podsjećam kako je Marx posebno raspravljao o azijatskom načinu proizvodnje koji je bio ispod razine kapitalističkog načina proizvodnje. On se je ustrajno zalagao za respektiranje odnosa razvoja proizvodnih snaga i proizvodnih odnosa kao što je to pokazao u „Kritici političke ekonomije“ kada je ustvrdio, citiram po sjećanju, da „nakon određeno vremena razvoj proizvodnih snaga dolazi u sukob s proizvodnim odnosima kada proizvodne snage zamjenjuju postojeći novim proizvodnim odnosima; socijalna revolucija“.

„Proleteri svih zemalja ujedinite se“ sugerira da je socijalizam moguć kao svjetski proces koji će se pokrenuti u najrazvijenijim zemljama. Zato je bilo potrebno dokazati, u čemu se nije uspjelo, da je socijalizam moguć u jednoj zemlji – SSSR-u. Socijalizam i tržišni način privređivanja nisu spojivi. Sjetimo se našeg „tržišnog socijalizma s ljudskim likom“ kako bi opravdali Â tržišni način privređivanja. U jednom od prvih izdanja svoje slavne „Ekonomije“ Samuelson navodi tadašnju Jugoslaviju kao socijalističku zemlju u kojoj, kako on kaže: „profit diže glavu“.

NEP je vratio tržište ma koliko se ono razlikovalo od zapadnog tržišta ipak je bilo tržište. Ako nema tržišta nema ni novca. U komunizmu svima prema potrebama, a svaki doprinosi prema mogućnostima“. Zato je bila potrebna prelazna faza kako bi se, kako tako, izgradio most na relaciji Marx – stanje u tzv. socijalističkim zemljama.

Prema tome, Galbraith je bio u pravu kada je u svojoj poznatoj knjizi, puno je dobrih knjiga napisao, „Nova industrijska država“ ustvrdio kako nema razlike između američke i ruske tehnostrukture. I bio je u pravu. Ipak, postoji značajna razlika. U američkom slučaju vlasnici multinacionalnih korporacija su građani, a u ruskom to je politička vlast. U prvom slučaju tehnostruktura mora, u srednjem roku, dokazati dioničarima učinkovitost jer će ih financijska tržišta demantirati, a oni, ukoliko nisu zadovoljavajuće učinkoviti, bit će otpušteni. U političkom kapitalizmu, jer tzv. socijalizam nije ništa drugo, tehnostruktura ima za cilj da izvrši zadatke svojih mentora pri čemu ekonomski zadaci obično ne moraju imati prioritet. Tako je stvorena kriva predodžba kako je privatno vlasništvo nadmoćno državnom vlasništvu što je rezultiralo privatizacijom nakon sloma tzv. socijalizma.

Kratko rečeno boljševička revolucija je trebala Marxa, a Marxu je boljševička revolucija donijela, od stane jednog dijela ekonomista, omalovažavanje koje nema valjanog utemeljenja. Još se čuju strastvena negiranja Marxa. Međutim, kako vrijeme prolazi i kako proces globalizacije neumitno teče jasno je da iz dana u dan jača aktualnost Marxove misli.